

Vergaderjaar 2008–2009

31 317

Wijziging van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Wet werk en bijstand in verband met het verstrekken van een uitkering aan mantelzorgers

B

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 3 februari 2009

Algemeen

Met belangstelling heeft de regering kennisgenomen van het verslag van de Eerste Kamer naar aanleiding van onderhavig voorstel tot wijziging van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Wet werk en bijstand (Wwb). De regering constateert dat Kamer en regering het eens zijn over de wens om mantelzorgers een blijk van waardering te bieden. Mantelzorgers zetten zich vaak langdurig en intensief in voor een ander. Zij geven daarmee blijk van een grote mate van solidariteit met naasten die voor hun zorg en welzijn op hen zijn aangewezen.

1. Systematiek

De leden van de CDA-fractie vragen de regering nog eens aan te geven waarom is gekozen voor een wijziging van de Wmo en niet voor een wijziging van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ).

Met de invoering van de Wmo zijn de gemeenten verantwoordelijk geworden voor een groot aantal terreinen. Het zogenaamde prestatieveld 4 (het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers) van artikel 1, eerste lid, onder g, van de Wmo is er daar één van. Ten aanzien van dit prestatieveld zijn gemeenten gehouden mantelzorgers op een adequate wijze te faciliteren. Een regeling die zich richt op het waarderen van de inzet van mantelzorgers behoort dan ook tot het Wmo-domein van de gemeenten. Omdat evenwel een landelijke, uniforme regeling gewenst is, moet de Wmo worden aangepast.

De Wmo richt zich op mantelzorgers, niet op de ontvangers van langdurige zorg. Dat doet de AWBZ. Voor een verbinding van de regeling met de AWBZ is gekozen vanwege de wens mantelzorgers te kunnen identificeren, waarbij invulling wordt gegeven aan de in het amendement Van der Vlies genoemde uitgangspunten van «langdurigheid» en «intensiteit» van de geleverde mantelzorg.

De leden van de CDA-fractie vragen of de gemeenten niet in staat zijn de regeling uit te voeren. De leden van de fractie van het CDA vragen voorts of het CIZ ook aan gemeenten zou kunnen rapporteren, als die de uitvoering zouden doen.

Vanwege de gemeentelijke autonomie ten aanzien van de onderscheiden prestatievelden in de Wmo wordt uitvoering van een uniforme regeling door de gemeenten niet wenselijk geacht. Dat zou daarenboven leiden tot veel hogere uitvoeringskosten.

De gemeentelijke beleidsvrijheid in de Wmo zorgt er overigens voor dat het CIZ niet ten behoeve van alle gemeenten de indicatiestelling uitvoert.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom is gekozen voor de Sociale Verzekeringsbank en welke prijs en kwaliteit doorslaggevend waren. De regering heeft onder meer gekozen voor de SVB op basis van de prijs en kwaliteit. De door de SVB geoffreerde prijs lag beduidend lager dan die van de concurrenten. Ook is gekeken naar de kwaliteit van de aanpak, zoals opgenomen in de offertes. In het plan van aanpak besteedde de SVB veel aandacht aan de communicatie met mantelzorgers en met andere organisaties die bij de uitvoering van de regeling zijn betrokken. Daarnaast wordt in het plan van aanpak van de SVB op een gedetailleerdere wijze aangegeven hoe de regeling kan worden uitgevoerd. De ervaring van de SVB met dit soort processen en de wijze waarop de SVB een en ander projectmatig heeft vertaald, hebben bij de afweging een belangrijke rol gespeeld.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de regering denkt de desbetreffende mantelzorgers en zorgvragers te informeren.

Bij de indicatiestelling in het kader van de AWBZ wordt naar de inzet van mantelzorg gevraagd; de mantelzorg wordt daarbij veelal betrokken. Bij dit proces ontvangen de aanvragers van een indicatie een informatiefolder van het CIZ waarin onder meer wordt ingegaan op het mantelzorgcompliment. Mantelzorgers worden verder geïnformeerd door middel van publicaties op de website van VWS, Mezzo, het CIZ en de SVB.

De leden van de SP-fractie vragen de regering toe te lichten waarom deze wijziging in de Wmo nu pas aan de Kamer wordt voorgelegd.

De Tweede Kamer heeft bij de behandeling van de begroting 2007 van VWS gevraagd om een snelle start met het toekennen van het mantelzorgcompliment. De regering heeft daarmee ingestemd en heeft daarbij aangetekend dat met deze start vooruit wordt gelopen op de behandeling van de noodzakelijke wijziging van de Wmo. De regering heeft u en de Tweede Kamer hierover nader geïnformeerd. De behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is in september van dit jaar afgerond. Een eerdere behandeling van het wetsvoorstel door uw Kamer was daarvoor niet mogelijk.

De leden van de SP-fractie vragen waarom ervoor is gekozen bij ministeriële regeling nadere regels te stellen met betrekking tot het verstrekken van een uitkering en niet in de wet zelf.

Wanneer de wet de criteria voor de toekenning van het compliment bevat, heeft dat als gevolg elke wijziging van deze criteria ertoe leidt dat de wet gewijzigd moet worden. De regering vindt dat onwenselijk en heeft ervoor gekozen een aantal zaken bij ministeriële regeling nader te bepalen. De regering beschouwt de behandeling van voorliggend wetsvoorstel daarbij nadrukkelijk als inhoudelijk kader.

De leden van de SP-fractie vragen de regering aan te geven wat de gevolgen zouden zijn als de Eerste Kamer niet instemt met het onderhavige wetsvoorstel.

Het niet aanvaarden van het wetsvoorstel betekent dat er geen wettelijke regeling meer is voor de waardering van mantelzorgers en dat geen uitvoering wordt gegeven aan het amendement Van der Vlies (Kamerstukken II 2005/2006, 30 306, nr. 30). Het niet instemmen met het wetsvoorstel door de Eerste Kamer zou er voorts toe leiden dat alle tot nu toe

aan burgers verstrekte complimenten zonder wettelijke basis zijn verleend. Het terugvorderen van het verstrekte compliment is niet mogelijk; dat zou een schending van de rechtszekerheid en van het vertrouwen zijn. Wanneer er geen mantelzorgcompliment meer bestaat, betekent dat ten slotte dat de gesloten contracten met uitvoeringsinstanties opgezegd moeten worden.

De leden van de SP-fractie vragen of mensen die mantelzorg verlenen aan iemand zonder AWBZ-indicatie, niet bij uitstek degenen zijn die met een mantelzorgcompliment bereikt zouden moeten worden; zij voorkomen op deze wijze juist een AWBZ-indicatie.

In het amendement Van der Vlies wordt gesproken over «langdurige en intensieve» mantelzorg. Om vast te kunnen stellen of hiervan sprake is, heeft de regering ervoor gekozen aansluiting te vinden bij het proces van indicatiestelling zoals dat door het CIZ in het kader van de AWBZ wordt uitgevoerd. Zorgbehoevenden die wel recht op AWBZ-zorg zouden hebben maar daar geen gebruik van wensen te maken, kunnen door middel van een nulurenindicatie hun mantelzorger alsnog in aanmerking brengen voor een mantelzorgcompliment.

De leden van de SP-fractie vragen de regering of mantelzorgers hun compliment gaan verliezen wanneer AWBZ taken worden overgeheveld naar de Wmo en dus de desbetreffende extramurale AWBZ-indicaties vervallen. Indien AWBZ-taken worden overgeheveld naar de Wmo of naar een ander wettelijk kader dan kan dat – wanneer de burger verder geen andere AWBZ-indicatie meer heeft – inderdaad het geval zijn.

De leden van de SP-fractie wijzen op de hoge uitvoeringskosten die zijn verbonden aan de regeling, terwijl bekend is dat vrijwel alle zorgvragers met een langdurige zorgindicatie als zij thuis verblijven mantelzorg ontvangen. Zij vragen of aan een automatische koppeling aan een uitkering aan chronisch zieken en gehandicapten niet minder kosten zijn verbonden en meer mantelzorgers worden bereikt. De leden van de fractie van de SP vragen voorts aan te geven wat de kosten zijn van de uitvoering van de regeling.

De uitvoeringskosten van voorliggende regeling zijn relatief laag (1,5 tot 2% van het beschikbare budget). Om het bereik van de regeling te vergroten, beraadt de regering zich momenteel over het aanbrengen van een aantal verbeteringen. Deze wijzigingen – waarbij onder meer wordt verondersteld dat iemand met een langdurige extramurale AWBZ-indicatie mantelzorg ontvangt – zouden dan in 2009 in werking moeten treden. De contouren van een aangepaste regeling heeft de regering neergelegd in een brief aan de Tweede Kamer; deze brief wordt als bijlage bij deze nota naar aanleiding van het verslag bijgevoegd. Alsdan zouden de uitvoeringskosten nog verder kunnen dalen.

Voor 2008 worden de uitvoeringskosten begroot op een bedrag van circa € 1 miljoen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen hoe het mantelzorgcompliment zich verhoudt met de basisfunctie «financiële ondersteuning».

De basisfunctie financiële ondersteuning heeft betrekking op mogelijkheden van gemeenten in de inkomenssfeer mantelzorgers bij te staan. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de bijzondere bijstand. Het mantelzorgcompliment is geen inkomensvoorziening maar een waardering die – los van de vraag of iemand een inkomen heeft of niet – kan worden toegekend.

2. Criteria

De leden van de SP-fractie vragen of de regering bereid is de criteria om in aanmerking te komen voor een compliment te verruimen. De regering heeft de contouren van een nieuwe regeling neergelegd in een brief aan de Tweede Kamer (DMO/289306 dd. 5 december 2008). Deze is als bijlage¹ bijgevoegd. Deze nieuwe regeling gaat uit van een versoepeling van de tot nu toe gehanteerde criteria opdat het bereik wordt vergroot.

De leden van de fracties van de ChristenUnie en de SGP vragen of het denkbaar is dat de criteria in de toekomst worden uitgebreid. Zij wijzen er met name op dat een groep mantelzorgers die minder dan 6 maanden per jaar (maar gedurende meerdere jaren) niet in aanmerking kunnen komen. Hoewel mantelzorg gedurende minder dan 6 maanden wel als intensief kan worden ervaren, heeft de regering niet het voornemen om mantelzorgers die iemand korter dan 6 maanden verzorgen in aanmerking te doen komen voor een compliment. Volgens het amendement Van der Vlies moet het niet alleen om intensieve maar ook langdurige mantelzorg gaan. Wanneer iemand een zorgbehoevende verzorgt die over twee aaneensluitende indicaties beschikt (tezamen langer dan 6 maanden) kan thans een compliment worden toegekend.

De leden van de SGP en de ChristenUnie constateren een mogelijke spanning tussen de mogelijkheid voor de regering het uit te keren bedrag neerwaarts bij te stellen enerzijds en de noodzaak dat de geleverde mantelzorg leidt tot een besparing op de professionele zorg anderzijds. Zij vragen of is overwogen een ondergrens te hanteren voor de hoogte van het mantelzorgcompliment.

De regering heeft nog geen ondergrens overwogen. Zonder nu een bepaald bedrag te willen noemen is, het duidelijk dat er geen sprake kan zijn van een zeer forse verlaging van het uit te keren bedrag. Daarmee zou het compliment zijn waarde verliezen.

In dit verband merkt de regering op dat wordt overwogen het registreren bij de indicatiestelling van mantelzorg in het kader van deze regeling in de toekomst achterwege te laten. Daarmee wordt de vereiste van een aantoonbare besparing op de professionele zorg los gelaten.

3. Overige vragen

De leden van de fractie van de SP vragen naar de stand van zaken ten aanzien van de toegezegde brief inzake het mantelzorgcompliment. De brief aan de Tweede Kamer (DMO/SSO-289306) is 5 december 2008 verzonden en als bijlage bijgevoegd.

De leden van de SP-fractie vragen hoeveel bekendheid op dit moment wordt gegeven aan de mogelijkheden van een nulurenindicatie om voor een compliment in aanmerking te kunnen komen.

De regering geeft hier thans geen extra bekendheid aan. Overweging daarbij is dat vanwege de zeer hoge werkdruk bij het CIZ extra aandacht voor de mogelijkheden van een nulurenindicatie ertoe kan leiden dat mensen langer moeten wachten op professionele zorg. De regering acht dat niet verantwoord.

De leden van de fractie van de SP informeren naar de stand van zaken ten aanzien van de toegezegde brief over de AWBZ-maatregelen. Zij verwijzen daarbij onder meer naar de motie met betrekking tot respijtzorg.

De regering heeft op 16 september 2008 de toegezegde brief aan de Tweede Kamer gezonden (Kamerstukken II 2007/2008, 30 597, nr. 15). De betekenis van deze brief voor respijtzorg kan als volgt worden

¹ Ter inzage gelegd op de afdeling Inhoudelijke Ondersteuning onder griffie nr. 143257.

beschreven. Los van (dreigende) overbelasting bestaat de mogelijkheid van het overnemen van de mantelzorg (als bovengebruikelijke, indiceerbare zorg), in de AWBZ-aanspraak van verzekerde, wanneer een huisgenoot, partner of ouder in zijn rol als mantelzorger daarom verzoekt. Hoewel dit in de samenleving vanwege zijn effect als een vorm van respijtzorg wordt gezien, betreft het feitelijk «reguliere» AWBZ-zorg. Deze mogelijkheid van overname van de zorg van een mantelzorger blijft bestaan. Bij respijtzorg gaat het feitelijk om het overnemen, ten laste van de AWBZ, van hetgeen in relatie tot de AWBZ-aanspraak van een verzekerde is gedefinieerd als gebruikelijke zorg. In dat geval is respijtzorg aan de orde wanneer de huisgenoot, partner of ouder die feitelijk gebruikelijke zorg op zich dient te nemen, daartoe niet in staat is wegens (dreigende) overbelasting, die anderszins niet door hem is op te lossen. Dan kan in de AWBZ-aanspraak van de verzekerde, op titel van respijtzorg, de zorg die als gebruikelijke zorg moet worden beschouwd worden meegenomen. Het gaat dan om indiceerbare zorg als woont de verzekerde alleen. De pakketmaatregelen zijn daarop alleen van invloed als het gaat om gebruikelijke zorg in de vorm van begeleiding.

De leden van de SP-fractie vragen welke criteria worden gehanteerd bij de evaluatie van de regeling in 2010 en welke streefnormen dan worden gehanteerd.

Naar de mening van de regering kan voorlopig als streefwaarde het aantal mantelzorgers dat in aanmerking komt voor een compliment van 266 000 worden aangehouden. Dit aantal wordt ook genoemd in de brief aan de Tweede Kamer waarin de contouren van de nieuwe regeling worden geschetst. Bij de evaluatie gaat het in de kern om de vraag of de waardering haar doel bereikt en of dat doelmatig en doeltreffend geschiedt.

De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M. Bussemaker